

ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ԲՆԱՆՍԻՐԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԵՒ

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԱԿԱՆ

Դ. ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 13.

1846

ՅՈՒԼԻՍԻ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Բարոյական խրատներ :

ԼՅՍ խրատներուս հեղինակին անունը չենք գիտեր, բայց լեզուին ոճը կը ցուցնէ որ մեր միջին դարու գրողաւորէն է : Չուզեցինք փոխել ռամկօրէն զուրցուածքին ոճը, որպէս զի հարազատութեանը հետ քաղցրութիւնն ալ պահուի . գրողին դիտմունքը ամենուն հասկանալի ընելն եղեր է . ուստի մեզի ալ մնաց զանոնք օգտակար ընելու փափաքը :

ՍԱՆ չորք իրաց տայ Լստուած մարդոյն մեծութիւն և պարոնութիւն . նախ թէ բարի մարդ է՝ ընտրէ Լստուած ու տայ իւր ձեռն մեծութիւն, որ կարօտելոց որբոց և այրեաց և աղքատաց՝ զերդ հայր լինի, և աշխարհի շինութիւն, և այս կենօքս զայն կեանքն շահի . զոր օրինակ թագաւորք ընտրեն զլաւ մարդն և ի հարկեց բանի և գործի վրայ դնեն : Երկրորդ, և չար մարդոյն վասն այն տայ մեծութիւն՝ որ պատասխանի չունենայ ի դատաստանի օրն և ասէ, թէ ինձ ինչ ձեռն էր տուեալ որ ես կարէի

բարի գործել : Երրորդն, այնոր հաւար տայ Լստուած վատ մարդոյն մեծութիւն, որ միթէ այն իրօքն յԼստուած դառնայ և ասէ, թէ որ զայս մեծութիւնս ետ ինձ, ես զնորա պատուիրանն պահեմ զի և այլ ևս տացէ յայս կեանքս, և անդ զկեանքն յաւիտենից . զինչ որ մէկ մի զտխմար տըղայն որ ուզէ թէ ընտելցնէ և սովորեցնէ որ յինքն գայ՝ խնծորով կամ այլ աղուոր իրօք : Երրորդ, այնպիսի մարդկանցն տայ Լստուած հարստութիւն՝ որ իւր գործքն ամէնն չար է և մին իրք բարի լինի գործել, նա տայ իւրն մեծութիւն ի յայս կեանքս՝ որ զիւր բարին վճարէ, որ յայն կեանքն չունենայ այլ ակն բարւոյ, որպէս ի սուրբ աւետարանն է գրած վասն յԵծատանն և յազարոսին :

Եւ վասն չորք իրաց լինի աղքատութիւն . Եւ այն է որ զկէսք մի աղքատ արար Լստուած, որ զարքայութիւն մեծատանցն վաճառեն . զի որ աղքատին ողորմութիւն առնէ՝ զայն իւր ի փոխ համարի Լստուած,

և ինքն վճարէ որ ողորմածն է : Եւ երկրորդ այն է , որ զինչ զոսկին կրա-
կով փորձեն թէ լաւ է և թէ վատ ,
նոյնպէս և Մտուած աղքատութեւ
փորձէ զմարդն թէ լաւ է և թէ վատ
թէ համբերող , և յայն կեանքն տայ
Մտուած իւրն երկնաւոր մեծութի ,
և յայտ կեանքն այլ՝ բարի մարդկանց
օրինակ լինին : Երրորդն այն է , որ
լաւ մարդն որ մեծութիւն ունի՝ Մտ-
ուած աղքատացուցանէ , և այնու
փորձէ թէ վասն իրաց կուսիրէ զՄտ-
ուած թէ յաղքատութեան ալ նոյնն
է , նա Մտուած ցուցանէ զայն մարդ-
կան բարեգործութիւն , որպէս Յո-
բայն : Երրորդ , վասն այն լինին կէսք
աղքատք՝ որ ամէն գործքն բարի են
ու մին մեղք է գործել , նա վասն այն
մեղացն չարչարի որ քաւի . որ երբ
յայն կեանքն երթայ , նա սուրբ և ար-
դար ժառանգէ զերկնից արքայութի :

ՍԱՐԴ որ ամէն պատկերն գեղե-
ցիկ լինի՝ և տեղիք մի խոռ կենայ , կամ
աչքն կամ ականջն կամ ձեռն կամ
այլ տեղի , նա զանունն յայն տեղացն
ձայնեն , կամ կոյր ասեն կամ կաղ
կամ խուլ . թէպէտև ամէն տեղի լաւ
լինի : Նոյնպէս և հոգին , թէ յամե-
նայն մեղաց սուրբ լինի և ի մին մե-
ղացն չպահէ զինքն , նա զայն մեղացն
անունն տան , կամ գող կամ զրկող
կամ շնացող կամ զինչ լինի , նա այն
մին մեղքն զշատ բարի անունն ծած-
կէ . զոր օրինակ սակաւ մի օշինդր
զբազում մեղրին համն դառնացընէ ,
և փոքր մի քացախ զբոլոր կարասն
քացախ առնէ :

Թագաւորին յաշխարհն յոր տեղ
լինի մարդն՝ ի ներքոյ հրամանաց թա-
գաւորին է . բայց որ զերեսն ուզէ
տեսանել՝ ի դարպասն երթայ . նոյն-
պէս մարդն յամենայն աշխարհ յոր
տեղ լինի և իւրն աղօթք կուռանէ՝
ընդ Մտուածոյ իշխանութեամբն է .
բայց որ զՄտուածոյ երեսն ուզէ որ
տեսնուի յիւր դարպասն երթայ , յՄտ-

տուծոյ տունն՝ որ է եկեղեցին :

ՍԱՐԴ որ զիւր պարոնն անարգէ
կամ զիւր թագաւորն՝ մեռանի . իսկ
որ զՄտուած անարգէ՝ ընդէր ոչ մե-
ռանի , կամ յայտ կեանքս պատուհա-
սի կամ յայն կեանքն տանջանօք : Եւ
զՄտուած այլ ո՞վ անարգէ քան թէ
յիշոցնատուն . հաւատն՝ աստուա-
ծային է , և պաշտելիքն Մտուած է ,
և կնունքն՝ Մտուածոյ հոգին , և բե-
րանն՝ հաղորդաման , և հաղորդն՝
Մտուած , և մեռելի գերեզմանն՝ խա-
չիւ և աւետարանաւ կնքած է . որ զայ-
սոնք անարգէ՝ զՄտուած անարգէ :

Ի դրախտ մի շատ ցեղ ու ցեղ տունկ
լինի տնկած ի մէկ հող և մէկ ջրով
մնանին , բայց դրախտին տէրն յամէն
տնկոց զիւր պտուղն ուզէ . նոյնպէս
աշխարհս դրախտ է Մտուածոյ , և
մարդիկ տունկ են Մտուածոյ , յամե-
նէն զիւր պտուղն խնդրէ : Եւ քա-
հանային , իշխանին և թագաւորին
պտուղն այս է , որ հարստին երես
չառնէ , զուղորդն ուղորդ առնէ և
զանիրաւն սուտ . ի քահանայից խըն-
դրէ սրբութիւն , պարկեշտութիւն ,
լինել օրինակ բարի առաքինութեամբ
և սուրբ աղօթիւք , և իւրեանց սուրբ
աղօթքն՝ սիւնք են աշխարհիս և պահ-
պանութի : Յորժամ այս երկու իրքս
պակասի յաշխարհէս՝ նա անցնի աշ-
խարհս :

ՄԱՆ է մարդ ծառայ . և որպէս
ջուր ծառայս օգուտ է , նոյնպէս և
աղօթք անձին մարդոյ . և որպէս տե-
րեն կանանչ պայծառութիւն է ծա-
ռայն՝ նոյնպէս և աղօթսիրութիւն
մարդոյ . արդ եթէ մի ինչ գտանի
պակաս յայսցանէ , ծառն ոչ առնու
արմատ . նոյնպէս և մարդ թէ այս-
պէս ոչ գործէ՝ ոչ գտանի նա կատա-
րեալ :

ՍԱՆԿՈՒԹԻՒՆ երեք իրօք է գովե-
լի . առաջին այն է , որ բարիք որ յՄտ-

տուժոյ առեւէ՛ ամուր պահէ և չկո-
րուսանէ . երկրորդ , որ ՚ի պատերազմ
մտեալ է՝ արի կենայ և չյաղթի . եր-
րորդ , իրք որ խոստացած է իւր՝ ջան
դնէ որ չգրկի : Բարին որ առեալ է
յԼ՚ստուծոյ այն է , որ հոգւով պատ-
կեր է Լ՚ստուծոյ , և է սուրբ և անմեղ
և անմահ . հոգին չկորուսանէ զպատ-
կերին գեղեցկութիւն և նման լինի
անասնոց : Պատերազմի ընդ մեզ սա-
տանայ . իբրև զմանուկ արիացիր և
յաղթէ և մի յաղթիր և խոց աւնուր
՚ի մեղաց : Եւ Լ՚ստուած խոստացել է
զարքայութիւն և հանգիստ յաւիտե-
նական . ջանա՛ և փութացիր մտանել
՚ի յայն հանգիստն :

Ո՛ր բան է Լ՚ստուծոյ հաճոյ և հո-
գոյն շահ և մարմնոյն հանգիստ . —
Բանն որ ՚ի սուրբ գրոց է մարգա-
րէից և յառաքելոց և հայրապետաց ,
այն է մեզ օգուտ և Լ՚ստուծոյ հա-
ճոյ . զի սուրբքն զիւրեանք ՚ի մեղաց
սրբեցին և զԼ՚ստուծոյ հոգին իւրեանք
ընկալան . նոցա բանն Լ՚ստուծոյ հո-
գոյն է , և որ չգիտէ և յիւր մտացն
խօսի՝ նա հերձուած է և մեղք : Լ՚պա
զաշխարհիս խելաց բանն ՚ի ծերոց
հարցիր՝ որ շատ են ապրել և զամէնն
փորձել . և ՚ի ճանապարհորդաց՝ որ
շատ ՚ի շուրջ են եկել , լսել են և տե-
սել . և ՚ի մեծունաց՝ որ շատ իմաս-
տունք են տեսել :

ԻՄԱՍՏՈՒՆՔՆ զմարդ երեք իրօք
ճանաչեն . երեսին կերպարանօքն , խօ-
սօք լեզուին և գործովք . յառաջն ՚ի
յերեսն հային՝ զի երեսն սրտին հայե-
լի է . և յետ այնոր խօսօք ճանաչին՝
որ ՚ի սրտէն յառաջ գայ . և ապա գոր-
ծոցն միտք դնեն , զի հետ ինչ մարդ-
կանց չըջի մարդ՝ գիտացիք որ զայնոց
գործքն կուսիրէ : Ասն որոյ ո՛վ սի-
րելի եղբայր , զաչքդ աստուածային
օրինօքն դաստիարակէ , և զբերանդ
քո լից աստուածեղէն հոգւով , զի ՚ի
խօսելն քո շնորհս տացես լսողաց :
Բանի ճշմարտութե սննդակից լեր ,

արդարութեան գործոց սիրող . սիրե-
լով զսիրողս Լ՚ստուծոյ և զպատուի-
րանս նորա կատարողս , զսուրբս և
զարդարս և զիմաստունս . զի ընդ-
սուրբս սրբիս և ընդ արդարս արդա-
րանաս և ընդ իմաստունս լուսաւորիս :

ՕՐ ՕՐԻՆԱԿ որ աղքատ մարդ ՚ի
շուկայն մտնու , աջօքն շատ կերակուր
և հանդերձ տեսնու , երբ գին չունի՝
քաղցած և մերկ ելանէ . նոյնպէս
մարդն որ յաշխարհի և զհոգւոյն
բանն չգիտէ և օրինացն խրատի չիլսէ ,
և զգրոց պատուիրանն չի հասկանայ ,
՚ի մէջ ամենայն բարոյ մերկ և տա-
ռապեալ քաղցած և ծարաւ կայ ՚ի
հոգւոր բարեաց :

ԻՆԽԱՆԻՆ երեք իրք պիտի . Լ՚աջին
այն որ զընութիւնն հետ ժամանակին
սահմանէ , զինչ ժամանակն լինի՝ զիւր
ընութիւնն յայնոր վերայ ղորդէ : Եր-
կրորդ այն է որ գիտենայ՝ որ այն ոք որ
դիմադարձք են՝ համարձակութեամբ
ու քաջութեամբ հաւնեցընէ . և երբ
այսով չկարէ՝ նա սիրով ու ողորանօք
ու տուրք տալով . բայց զտեղն ընտրէ
թէ աս երկուցս ո՞րն պիտի : Երրորդ
այս է , որ մարդ որ իւր ձեռացն ներքե
է ու իր դիմահայեաց , հետ այնոց
բարեմիտ լինի ու կամենայ որ ՚ի հաց
և ՚ի յապրանք հասանին :

ԻՆԽԱՆՆ երեք իրք զմտաւ պիտի
ածել որ անիրաւ բան չառնէ . նախ
այս , որ գիտենայ թէ այնոք որ ընդ
ձեռամբն են՝ մարդիք են յԼ՚ստուծոյ
ստեղծած ՚ի մին հողոյ որպէս ինքն ,
և չունին ինչ պակասութի բայց միայն
զիշխանութիւն : Երկրորդ այս է , որ
գիտենայ թէ ինքն այլ ընդ իշխանու-
թեամբն Լ՚ստուծոյ է : Երրորդ որ
ինքն գիտենայ թէ ինքն չէ միշտ իշ-
խան՝ այլ անցաւոր : Ար զայսոսիկ ՚ի
մտի պահէ՝ նա անիրաւ գործ չառնէ :